

ŘEŠENÍ

1. Vyčasuňte v IND.PRAES a IND.PRAET sloveso *ródo ródě ródyti* 'ukazuje', vyznačujícíe důsledně i polohu přízvuku. Vysvětlete, jakým změnám – oproti prezentu – podléhá kmenová finála /d/ v préteritu.
2. Vyčasuňte v IND.PRAES a IND.PRAET sloveso *juōkiasi juōkěsi juōktis* 'směje se', opět vyznačujícíe i polohu přízvuku. Zde v préteritu kmenová finála /k/ žádné změny oproti prezentu nevykazuje. Proč?

Oba příklady vyžadují, abyste odlišovali morfonologický, fonetický a ortografický zápis. Tvary neosoby *ródo ródě*, *juōkiasi juōkěsi* jednoznačně zadávají příslušná konjugační schémata (-o-, -ě-, -ja-). Jejich koncovky musíte znát jak v podobě fonématické (včetně zdloužených alomorfů), tak co do prosodických charakteristik. Musíte si umět všimnout, že jedno ze sloves je reflexivní, přičemž zvrtný morf má vzadu: bude tedy vyžadovat u koncovek zdloužené alomorfy. Musíte si umět všimnout, že kmen prvního slovesa má slabiku dlouhou akútovou (⇒ prosodická charakteristika A), kdežto kmen druhého slovesa dlouhou cirkumflexovou (⇒ prosodická charakteristika B): projeví se to na schopnosti odolat těm koncovkám, jež mají prosodickou charakteristiku b (1&2.SG). Časování tedy poběží

- a) v ortografickém zápise, kde se jedinou značkou vyjadřuje, kde leží přízvuk a jakou má ona slabika intonaci (má-li jakou):

ródo :: *ródau ródai ródome ródote ródova ródota*

ródě :: *ródžiau ródei róděme róděte róděva róděta*

juōkiasi :: *juokiúosi juokiesi juōkiaměs juōkiatěs juōkiavos juōkiatos*

juōkěsi :: *juokiaúsi juokeiši juōkěměs juōkětěs juōkěvos juōkětós*

- b) foneticky, když přízvuk vyjadřujeme samostatnou značkou a intonaci udáváme u každé dlouhé slabiky:

'ródō :: 'ródaũ 'ródaĩ 'ródōm'e 'ródōt'e 'ródōva 'ródōta

'ród'ě :: 'róž'aũ 'ród'eĩ 'ród'ěm'e 'ród'ět'e 'ród'ěva 'ród'ěta

'juōk'asi :: juō'k'úosi juō'k'iesi 'juōk'aměs 'juōk'atěs 'juōk'avós 'juōk'atós

'juōk'ěsi :: juō'k'aúsi juō'k'eiši 'juōk'ěměs 'juōk'ětěs 'juōk'ěvos 'juōk'ětós

Nepožaduju, abyste časovali (případně skloňovali) nadvakrát, ortograficky i foneticky, požaduju, abyste morfonologický a z něho vyvozený fonetický zápis znali natolik dobře, že neupadnete v blud, že «morfologie je vo písmenkách» (zde funkčně uplatňuju jazykový hnus, jehož se jinak přede mnou střeďte užít). Pouze fonetický zápis osvětlí poslední otázku 1. i 2. úkolu: kmenová finála *ródo ródě ródyti* se v IND.PRAET palatalizuje úplně všude, nejen jako [ž'] v 1.SG, ale též jako [d'] v ostatních případech, kdežto v IND.PRAES se nepalatalizuje nikde, zatímco kmenová finála *juōkiasi juōkěsi juōktis* je jednotně palatalizována jak v PRAET, tak v PRAES.

-
3. Ve slovesných tvarech *máudausi* 'meju (myji) se, koupu se' i *skutúosi* 'holím se' je koncovka dvojhlasková. Přitom jde jednou o dvojhlasku morfoložicky jednomístnou, podruhé o dvojmístnou. Kdy o kterou? Zdůvodněte.

Zkoumáme dvojhlasky *máud-au-si*, *skut-úo-si*. Dvojhlaska je jednomístná či dvojmístná vždy v konkrétním morfoložickém případě. Podle definice je dvojmístná ta, jejíž každá složka se v daných morfoložických souvislostech může samostatně obměňovat. To platí pro *au* z *máud-au-si*, cf. *máud-au-si* :: *máud-ai-si* :: *máud-ei-si*. Zato *uo* se neobměňuje v jinak stejných

morfologických souvislostech, nýbrž povinně střídá *u* podle proměny souvislostí, cf. [sku't-u#] :: [sku't-úo-si#]. Kdo se pořádně učil kapitolu I/3, měl by si z tabulky T 3.4 pamatovat, že *uo* je vždy jednomístné, kdežto *au* je obecně obojetné, jak jedno-, tak dvojmístné.

-
4. U slovesa *gāli galējo galēti* 'může' se při časování v IND.PRAES mění délka kmenové slabiky. Jak? Při časování v IND.PRAET se délka kmenových slabik nemění. Proč? U sloves *nóri norējo norēti* 'chce' ani *tūri turējo turēti* 'má, musí' se délka kmenových slabik nemění ani v IND.PRAES. Proč?

Dotýkáme se části I/3.2.2, jež pojednává o vztahu dvou obecně nezávislých prosodemat, (slabičné) délky a (slabičného) přízvuku. V jistých kmenech se slabika pod přízvukem dluží, tedy v důsledku přízvuku se mění z původní krátké na dlouhou, a to vždy cirkumflexovou. Ze slovesných tvarů se to týká jen kmenů IND.PRAES&PRAET. Dlouží se pouze ty kmenové slabiky, jež mají za samohláskový vrchol /ǎ/ nebo /ě/. Slovesa *nóri norējo* i *tūri turējo* jsou tak vyloučena předem. V préteritním kmenu /gǎ'lě-/ je přízvuk vždy na slabice /-lě-/ , takže na slabice /gǎ-/ během časování žádnou změnu nezpozorujeme. Pouze v IND.PRAES je možné, že přízvuk spočine jednou na koncovce (kmenová slabika je krátká), jindy na kmenu (kmenová slabika se prodlouží), cf. 2.SG /'gǎ_B-&-i' / > /gǎ'li/ :: /'gǎli/ < /'gǎ_B-&-i/ NON-PERS. POZOR! Kmen /gǎ-/ nemá prosodickou charakteristiku B proto, že je cirkumflexový, ale proto, že je krátký. To, že se kmenová slabika pod přízvukem dluží vždy cirkumflexově, je jen projevem trvanlivosti charakteristiky B.

-
5. Podejte morfosyntaktickou definici větného členu predikát a slovního druhu sloveso. Doložte pak definiční dispozici slovesa kategoriálními možnostmi litevského VERBUM FINITVM.

Definice musíte umět (I/2.4.4). PREDIKÁT je větný člen stojící na vrcholu závislostní hierarchie věty. To je celá definice. Že predikát dokáže sám o sobě větu tvořit, není součástí definice, ale jejím důsledkem. Neplést! SLOVESO je třída lexikálních jednotek morfologicky zvláště disponovaných pro syntaktickou roli predikátu. Otázka začíná až zde: V čem se projevuje morfologická dispozice litevského VERBUM FINITVM pro syntaktickou roli predikátu? Inu v tom, že disponuje tvarem neosoby a od něho odlišnými tvary příznakových osob, přičemž neosoba obsluhuje jak predikáty bez podmětu, cf. *aūšta* 'svítá', *palis* 'zaprší', *mūsų vis mažėjo* 'pořád nás ubývalo', tak predikáty s podmětem nepříznačným, cf. 'přijeli' *jiė atvažiavo* :: *mės atvažiavome* 'přijeli jsme'. Proměny způsobu a čísla sem nepatří, nejsou syntagmatické, nýbrž paradigmatické.